

נהרות

אורות של אמונה לדרך החיים

החזרת

מלוקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

גיליון יא
פרשת שלח תשפ"ו

פניני דעת לנתיבות חיי היום

נהירין

ישועת השם כהרף עין - הסוד להחזיק מעמד ברגעים החשוכים ביותר

נקרע, וכידוע שאין קושרים לו חבל חדש אלא מוציאים אותו לחופשי. ויש פעמים שלפתע מתחוללת מלחמה, האויב נכנס לעיר וכולם נסים על נפשם וגם הוא ניצל ממוות לחיים.

החרב שהתהפכה ברגע האחרון

דברים אלו אינם רק משל, אלא עובדות היסטוריות ממש. כך התרחש עם הגאון מטורניג רבי אהרן בורשטיין ע"ה. חיילי רוסיה פרצו לביתו כדי להורגו באכזריות בשעה שעסק בתורה, והוא רק ביקש מהם שיניחו לו לסיים את הקטע בספר הרמב"ם שבו נהג. בדיוק באותם רגעים ספורים פתח צבא גרמניה במתקפה פתאומית, החיילים הרוסים ברחו בבהלה, והרב ניצל בדרך נס ממוות לחיים.

הצלה פלאית ומרטיטה דומה אירעה בימי גזירות ת"ח ות"ט עם מו"ר רבי יעקב ז'ק ע"ה, אביו של החכם צבי ע"ה. הוא נתפלס בידי הפורעים וכבר כרע על ברכיו מול הרשע שאחז בחרב שלופה מעל ראשו. כהרף עין התהפך לב הרשע והוא חמל עליו ושילח אותו לחיים ולשלום. מן הנוכחים שם היו שטעו לחשוב שהצדיק הומת, ואף באו והעידו על כך בפני חמיו בעל שער אפרים ע"ה. אשתו כמעט ונישאה לאחר שיצא דינה להיות בבית דינו של רבי העשיל ע"ה, עד שריחמו עליהם מן השמיים וההרוג בא ברגליו לביתו (ומא אותו מעשה נמנע רבי העשיל ע"ה מלהצטרף לפסקי היתר עונות).

הזראה למעשה:

מול כל קושי סבך או צרה שעומדים בדרכנו, עלינו לשון לעצמנו שוב ושוב כי מנהיג הבירה לא עזב אותנו לרגע. גם כשהמצב נראה חסר סיכוי מכל כיוון אפשרי, ייאוש הוא פגם באמונה ביכולתו של הבורא להפוך את הקערה על פיה בשנייה אחת. בפעם הבאה שניצבת מולנו חומה אטומה ניזכר באותה חרב שהתהפכה ממש ברגע האחרון, ונשאב משם כוח אדיר לבקש רחמים ולהאמין שישועת השם יכולה להתרחש ברגע זה ממש, שכן ישועת ה' כהרף עין.

האור שיממתין בקצה האפלה

בימים קשים של משבר, כשהאדם חש שכל הדרכים נחסמו בפניו, תחושה כבדה של ייאוש מאיימת להשתלט על רוחו. מסלול החיים רצוף לעיתים בהתמודדויות סבוכות בגוף בממון או בדין, אשר לפי חוקי ההיגיון והטבע נדמה כי נסתם מהן כל פתח של הצלה. אך דווקא באותם רגעים חשוכים נמדדת האמונה האמיתית של היהודי. עליו לזכור תמיד כי כל מקרו ומארעותיו בין טובה ובין לפורענות באים עליו בהשגחה פרטית וישירה מאת בורא עולם, וכי הישועה יכולה להופיע כהרף עין בדיוק כאשר הכל נראה אבוד.

האזהרה הכפולה של התנא

יסוד עצום זה מופיע כהדרכה ברורה במסכת אבות (פרק א משנה ה) שם קובע התנא כלל ברזל וזאל תתייאש מן הפורענות. רש"י מבאר כי לדברי התנא ישנן שתי פנים. מחד גיסא הוא מזוהר את האדם העשיר והמצליח שלא יבטח בעושרו, שהרי הפורענות ממחרת לבוא ובכל רגע עלול המצב להתהפך, ועל כן עליו להיות תמיד בפתח כנאמר (משלי כד, יד) אֲשֶׁר יֵאָדָם מִפְּחַד תָּמִיד.

מאידך גיסא אם חלילה כבר באה פורענות על האדם והוא מתייאש מן הישועה, על כך קורא התנא ואומר לו 'אל תתייאש', לפי שהישועה קרובה לבוא כפי שנאמר (ישעיה נט, א) הֵן לֹא קִצְרָה יַד ה' מְהוֹשִׁיעַ. דברי התנא באים ללמדנו ששום מצב אינו מקובע אלא הכל נתון בידי של מלך מלכי המלכים המסוגל לשנות כל גזירה.

ישועה עד הרגע האחרון

משום כך גם בתוך עומק הסבל והצער חייב האדם להתחזק באמונתו ולא להרפות. אדם העומד למשפט ונדמה לו שייצא חיוב, יכול עדיין לערער לערכאה גבוהה יותר, ואף אם מיצה את כל הערכאות עדיין פתוחה בפניו הדרך לבקש חנינה מהמלך בעצמו. חז"ל (ברכות י) קבעו כי אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. המציאות תוכיח כי לעיתים אפילו כאשר הגידון כבר עומד על הגרדום התבל

בצל האמונה

פרקי חיזוק לחיים של רוגע ושלווה

הזמן שלא יחזור - המפתח לגילוי התפקיד המיוחד שלנו בעולם

בלעדיך זה פשוט לא יקרה

פעמים רבות אדם מביט על העולם הגדול, על ההמונים הסובבים אותו, ומרגיש כי הוא רק טיפה בים. המחשבה המיידת שואלת בשביל מה אני מתאמץ, הרי תמיד ימצא מישהו מוכשר יותר או צדיק יותר שיעשה את העבודה במקומי. כנגד מחשבה זו אמרו חז"ל (אבות א, יד) אִם אֵין אֵין לִי מִי לִי. כל אדם נשלח לעולם עם שליחות מיוחדת ותיקון ספציפי שרק הוא מסוגל לבצע ואין אף אדם אחר בבריאה שיכול לעשות זאת במקומו. משום כך לכל נברא יש את יצרו המיוחד שלו ואת ההתמודדות השייכת לו בלבד. על כך אמרו חכמינו ז"ל (אבות ד, א) אֵין לָךְ אָדָם שְׂאֵין לוֹ שְׂעָה, שכן לא ייתכן שהאדם לא יקבל מן השמיים את ההזדמנות והשעה הראויה לו להשלים את שליחותו העליונה.

ניקת היחיד מכותו של הציבור

אך כאן מגיעה הסתייגות עמוקה. אדם עלול לחשוב שאם אכן תפקידו כה ייחודי, אולי כדאי לו להתנתק מהציבור ולפעול לבדו. לשם כך ממשין התנא ומעורר (אבות א, יד) וְכִשְׂאֵן לְעַצְמִי מִה אֵין. כל הכוח שיש ליהודי לפעול פעולות כבירות ולתקן תיקונים עליונים, יונק אך ורק מהיותו חלק בלתי נפרד מכלל ישראל. זו הסיבה שצדיקי הדורות הקפידו תמיד לכוון לפני כל מצווה שהם עושים אותה בשם כל ישראל, כי רק מתוך החיבור השלם לכללות נשמות ישראל שאין בהן פגם, המצווה מקבלת את כוחה לעלות לגבהים ולהאיר.

למה התן מקבל שעון מזהב

לאחר שהבין האדם את ייעודו, עליו להכיר בערכו העצום של כל רגע ורגע בחייו כסיומו של אותו מאמר חז"ל (שב) וְאֵם לֹא עֲבָשׂוּ אִמְתִּי. הרה"ק בעל בית אהרן מקרלין ע"ה (פר' ויש דה ויאמר) מסביר שהמילה 'אמתי' שואלת מתי יחזור הנפשיו הזה, והתשובה היא שלעולם לא. מרגע בריאת העולם לא הייתה ולעולם לא תהיה שעה הדומה לחברתה, ולכל רגע יש את התיקון המיוחד הממתין רק לו.

כעין דברים אלו השמיענו גם האמרי אמת מגור ע"ה, והסביר בכך את המנהג שנותנים לחתן שעון זהב. הרי דרך העולם היא שהכיסוי תמיד זול יותר מהחפץ שבתוכו. אם השעון עשוי מזהב, הרי שהזמן שאותו הוא מודד יקר לאין ערוך מזהב ופנינים. על האדם לדעת שאיבוד זמן הוא נזק בלתי הפיך, וכמו שאמרו בגמרא (בבא קט) על מלמד דרדקי שלימד טעות לתינוקות שזה פסידא דלא הדר. והקשו בתוספות (שב) מדוע זה הפסד שאינו ניתן להחזרה, ומתרחים שאמנם אפשר ללמוד את ההלכה שוב, אך את אותה שעה עצמה אי אפשר להחזיר לעולם מפני שבאותה השעה התבטל לו לימוד של אמת.

מתנה הדשה בכל בוקר מחדש

רוח הדברים נמצא כבר בדברי האר"י הקדוש ע"ה שאמר שמבריאת העולם והלאה אין יום שדומה לחברו ואין צדיק שדומה לחברו. ובכך עורר הרה"ק המגיד מקוזניץ ע"ה בעבודת ישראל (אבות פ"ז מ"א) שלא יניח אדם לימים לחלוף לריק, שכן מיים לידתו מקבל האדם בכל יום ניצוץ חדש וחלק מסוים שעליו לתקן באותו היום ממש, ומי ישלם לו את חסרון הימים שעברו לבטלה.

כדי לבצע את המשימה המיוחדת הזו, הבורא מעניק לנו כוחות מיוחדים בכל בוקר. כמו שכתב הרה"ק בעל קדושת לוי ע"ה (פר' ראה דה ראה), הקדוש ברוך

המשך בעמוד הבא

הנר שישב לדלוק - סוד אריכות הימים של המזכה את הרבים

הכוח שפותח שערי חיים

השאיפה הטבעית העמוקה ביותר של כל אדם היא להותיר אחריו חותם של משמעות ונצח בעולם. אנו משקיעים כוחות עצומים בבניית משפחה, בהשגת קניינים רוחניים ובעמל כפיים, אך לעיתים אנו שוכחים כי המפתח העוצמתי ביותר להשפעה ולחיים נמצא ממש בהישג ידינו. היכולת לקחת אדם נוסף, להאיר לו פנים, לקרב אותו לאבינו שבשמיים ולזכות אותו במצווה, אינה רק מעשה של חסד אצילי. מפי ספרים וסופרים אנו למדים כי "זיכוי הרבים" הוא כוח מחיה כפשוטו ממש, כוח המסוגל לבקוע שערי שמיים, לשנות גזירות ולהוסיף לאדם שנות חיים טובות כדי שיוכל להמשיך להפיץ את אורו.

הרדת הנפש בשערי המוות

עדות נוראה ומפעימה לכוח העצום הזה מובאת בספר קב הישר (פרק יח). מובא שם מעשה פלאי שהעיד על עצמו רבי אברהם בר יהודה מורה צדק בקהילת קרמניץ בהקדמת ספרו 'חיבורי הלקט' (אשר בטעות נשתרבו ייחוסו על ידי המעתיקים לבעל סיבולי הלקט). הוא מתאר בגילוי לב כיצד חלה ורוחק לערש דוויו והייסורים והמכאובים רבו עליו עד שקרוביו התרחקו ממנו והוא חש שהפך למשא על בני ביתו. מעיו המו וליבו חל בקרבו מרוב פחד בראותו כי הוא עומד לצאת לדרך רחוקה של בית עולמו, כשהוא מרגיש שבאמתחתו צידה מעשה בלבד (כדברי מר עקיבא במנרא בכחכות שקרא לכך 'אורחא רחיקא וקולא זודתאי').

מצבו הלך והחמיר משעה לשעה, איבריו החלו להתקרר והוא הגיע ממש עד שערי מוות ולשליבי נסיסה. בני משפחתו ושאר קרוביו שראו בחושי כי הגיעה שעתו וימי חולדו עומדים להסתיים, יצאו מן החדר והמתונו בחדרה ליציאת נשמתו.

המלאך עם הנר הדולק

דווקא באותם רגעי אימה וחושך התרחש הפלא. מתוך עומד החושים ראה החולה מולו אדם הנר קומה עומד לפניו ובידו נר דולק. לפתע התחיל הנר להבהב ולכבות, אך מיד בהרף עין שב לדלוק באור גדול ובהיר. שאל אותו החולה מה פשר המעשה הזה בנר, והאיש השיב לו כי הנר מרמז לנשמתו. ימי חייו הקצוצים אכן עברו והגיעו לקיצם ועל כן החל הנר לכבות, אך באותה שעה התרחש דיון בבית

דין של מעלה. המיימינים והמשמאילים שקלו במאזניים את זמיותו, והשם יתברך ברחמיו הורה למלאך לעצור את הדין והוסיף לו שנות חיים.

הסיבה לאותה תוספת חיים פלאית נאמרה לו במפורש, והיא משום שעוד לאל ידו לזכות את הרבים. המלאך בישר לו כי נפלה ההכרעה בשמי מרומים שבים השלישי הוא יקום מחוליו וישבו לאיתנו. ואכן כך בדיוק הוותה, הסיפור אירע שלושה ימים קודם חג השבועות, וביום טוב הראשון של החג קם הרב ממיטת חוליו, הלך לבית הכנסת והרגיש כברייה חדשה ממש. באותה שעה אור כנבר חלצו ויגיש לכתוב את פירושו כדי לזכות בהם את ישראל (ישו אמרם שחיבר זה הוא 'חיבורי הלקט' שיצא לאור בקהילת קרמניץ וחביא אור גדול לעולם). בזכות אותה התמסרות לזיכוי הרבים, זכה המחבר לתוספת של למעלה מחמש עשרה שנות חיים.

הקורבן הגדול מכולם

מעשה זה ממחיש בפועל את היסוד העצום שכתב בעל האור החיים הקדוש (ויקרא א ג) על הפסוק אדם כי יקרוב ממך קרבן לה'. הוא מאבא שקיימת כאן קריאה פנימית וציוני לאנשי חיל להשתדל לקרב לבבות של יהודים אל השם יתברך. הקורבן הנפלא והאהוב ביותר שאדם יכול להקרין הוא לקחת יהודי שהתרחק ולהשיבו לדבקות בבוראו. אדם שעוסק בזיכוי הרבים הופך להיות כה אהוב בשמיים עד שחזל הבטיחו שאין חטא בא על ידו, שהרי מי שמייצר כל כך הרבה אור בעולם, מן השמיים שומרים עליו ומעניקים לו חיים כדי שימשיך במלאכת הקודש.

נקודה לחיים:

ההבנה שזיכוי הרבים מגן ומציל חיים אינה שייכת רק למחברי ספרים ולגדולי תורה, אלא זוהי משימה ויזומית שכל אחד מאיתנו יכול לאמץ בשתי ידיים. לכל אחד יש מעגל השפעה משלו, בין אם זה בתוך הבית, בקרב החברים או בבית הכנסת. מילה טובה שנוסכת אמונה בהודי שבור, רכישת ספר לימוד והנחתו בבית המדרש לטובת הלומדים או ארגון של לימוד משותף - כל אלו הם מעשים עצומים של זיכוי הרבים. כשאנו דואגים לרוחניות של הזולת ומחברים אותו להשם יתברך, אנו הופכים לשותפים בבניין העולם, והקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו מרעיף עלינו שפע, בריאות ואריכות ימים

הסוד לשמר את ההתלהבות בכל מצווה ומעשה

הפער שבין הרצון למעשה

פעמים רבות אנו מקבלים על עצמנו קבלה טובה או ניגשים לקיים מצווה מתוך התלהבות עצומה והשתוקקות הלב. אנו מתכננים לקיים אותה כהונק, בכל הדקדוקים והכוונות. אך הפלא הוא שברגע שאנו ניגשים לביצוע המעשי בפועל ההתלהבות הולכת ופוחתת, ואנו מוצאים את עצמנו מקיימים את הדברים כמעט מתוך הרגל. פרשת שלח פותחת בפנינו צוהר להבנת סוד ההתלהבות מתוך מצוות הלה שנאמר בה (במדבר טו, יג) וְהָיָה בְּאַבְלָכְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיָמוּ תְרוּמָה לַה' ראשית עֲרֹסְתֶכֶם חֶלֶה תִּרְיָמוּ תְרוּמָה. במושג של קדושת ה'ראשית' טמון יסוד גדול.

צדיקי אמת ע"ה האירו את התופעה הזו מתוך מבט פנימי ועמוק, כאשר האדם מתעורר ברצון טוב במחשבתו רק הקדוש ברוך הוא מבחין בכך, והתלהבות טהורה זו שמורה מכל המקטרגים ועולה מיד לרצון. אך ברגע שהאדם עובר משלב המחשבה לשלב המעשה הדבר מתגלה לעיני היצר הרע, והוא מתעורר מיד להסיח את דעתו ולהפריע לו בכל דרך אפשרית בקיום המצווה.

מחשבה טובה המצטרפת למעשה

משום כך מעניק הקדוש ברוך הוא שכר מיוחד על המחשבות הטובות, משום שהן נקיות וגבוהות יותר מן המעשים עצמם. חז"ל לימדונו במסכת קידושין (טז) כי מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שהרי המעשה לעולם אינו מושלם ואינו מאיר ללא אותה מחשבה טהורה שקדמה לו. הליקוטי מוהר"ן (תורה עב) מעמיק בכך וכותב כי בתחילת ההתעוררות של האדם לתשובה הוא זוכה להתעלות למעלה ממדרגתו ואף להמית את יצרו, אך לאחר מכן היצר חוזר ומתגבר כנגדו ביתר שאת. הסיבה לכך היא שכעת האדם גדול ומרומם יותר מבתחילה, וידוע הכלל כי כל הגדול מתברו יצרו גדול הימנו, ולכן האדם נצרך לתוספת כוח והתגברות כנגד אותו יצר המתחדש עליו.

הכוח הטמון בהכנה ובדיבור

העצה המעשית להיצל מאותו קטרוג טמונה בהכנה שקודם המעשה. לפני שאדם ניגש לקיים מצווה או לעשות מעשה טוב, עליו לקבל על עצמו בדחילו ורחימו לקיים את הדבר במסירות נפש. כאשר הוא עושה זאת, המחשבה הטובה מצטרפת למעשה, והדבר נחשב לו כאילו כבר קיים את המצווה בשלמות כרצונו. על ידי כך נחלש כוחו של היצר הרע ואינו יכול למנוע בעדו מלהשלים את העשייה מתוך שמחה והתלהבות.

בעל השפת אמת ע"ה (מסות תרל"ט) מדייק זאת מן הפסוק כָּבֵל הַיּוֹצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה. לכאורה התורה הייתה צריכה לכתוב כל היוצא מפי יעשה, אך התוספת של אות הכ"ף באה ללמדנו יסוד עצום. התורה יודעת שכמעט אי אפשר לבצע את המעשה באותה התלהבות עצומה של רגע ההחלטה, ואין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. לכן היא מבקשת מאיתנו לעשות "ככל" האפשר, להשתדל להתקרב עד כמה שניתן לאותה התלהבות שהייתה בנו בראשונה.

הקבלה שמייצרת מציאות

על האדם מוטל לעשות פעולות אקטיביות כדי לשמר את אותה התלהבות ראשונית ולא לפלוט למלכודת השגרה, שעליה התאונן הנביא (ישעיהו כט ג) וְהָיָה יְרֵאָתָם אֲתֵי מִצְוֹת אֲנָשִׁים מִלְמָדָה. על כך נאמר (דברים כג כד) מוֹצֵא שִׁפְתָיִךְ תִּשְׁמֹר וְעֵשִׂיתָ כְּאִשֶּׁר נִדְרָת. התפארת שלמה ע"ה מפרש שמדרך העולם אדם נודר בחשק נמרץ ואחר כך מתקרר, ולכן הכתוב מעורר אותנו לעשות "כאשר נדרת", כלומר באותה התלהבות של שעת הנדר. הדרך לעשות זאת היא על ידי "מוצא שפתין תשמור", להעלות בזיכרון בשעת המעשה את החשק הטהור של ההתלהב.

בעל השפת אמת ע"ה (כ תצא תרל"ח) מוסיף כי עצם הקבלה בדיבור נותנת באדם כוח מעשי והוציאה את הדברים מן הכוח אל הפועל. הנדר והקבלה עושים רושם ומסייעים מאוד לאדם, ולכן נאמר (תהלים קט ק) נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לִשְׁמֹר מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךְ. מסיבה זו אנו מקבלים עליו עול מלכות שמיים פעמיים בכל יום, כדי שקבלה זו תעניק לנו כוח סיוע לכל אורך היום, ותבטיח ש'ראשית העריוסות' שלנו תקדש את כל העשייה כולה.

הוראה למעשה:

כשאנו עומדים לפני עשיית חסד, קביעות עיתים לתורה או כל קבלה טובה, אל לנו למהר ולגשת מיד לביצוע. נקדיש רגע אחד כדי לומר בפה מלא ובהתלהבות את הרצון הטוב שלנו. הביטוי המילולי של הקבלה והכוונה הטהורה יוצרים מעטפת של הגנה סביב המעשה שלנו, מנטרלים את ההפרעות של היצר, ומעניקים לנו כוח פנימי חזק לשמר את ההתלהבות והשמחה של ההתלהב לאורך כל הדרך.

בְּצֵל הָאֱמוּנָה המשך מעמוד קודם

הוא משיפע בכל יום בהירות חדשה ושכל חדש שלא היו לאדם אתמול. זהו הרמז בדברי חז"ל (תחומא פ"ב כ"ג תצא ג) שמצוטט לא תעשה הן כמניין ימות החמה, כי לכל יום ישנה הארה ייחודית המיוקרת לאדם לעשות את עבודתו המיוחדת לאותו יום.

הפעולה הקטנה שמחזיקה את העולם

מלבד המצווה המיוחדת לכל יום, ישנו יסוד שאי אפשר לוותר עליו לעולם. כדברי הרה"ק רבי משה מקוברין ע"ה שכל יום שבו יהודי אינו עושה חסד, הרי זה יום החסר בתיקונו, ואפילו אם עסק באותו יום רק בתורה ובריאה.

הבריאה כולה הושתתה על מידת החסד, כנאמר (תהלים פ"ג ג) עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה, וביאר האר"י הקדוש ע"ה שכל בריאתו של עולם היא מהסיבה שמדרך הטוב להיטיב. כדי שאותו חסד עליון ימשיך לקיים את העולם דבר יום ביומו, אנו נדרשים לכלל הגדול של **הבעל שם טוב** ע"ה המלמד שהשם יתברך מתנהג עימו כצל, בבחינת ה' צֶלֶק על יד יִמְיָךְ. מכיוון שהנהגת הבורא עפולת כשהשקפות מדויקת של מעשינו, הרי שכאשר יהודי מקפיד לעשות חסד למטה בכל יום מחדש, הוא מעורר בכיכול את מידת החסד העליונה להשפיע חיים וקיום על העולם כולו, וללא עשיית החסד שלנו למטה לעול חלילה להיפגם הקיום של העולם עצמו.

כשנפקה את העיניים בבוקר, נזכור שאנו ניצבים בפני יום חדש לחלוטין שלא נברא מעולם ולעולם לא ישוב. יש לנו משימה מדויקת שרק אנחנו מסוגלים לבצע היום בתוך כלל ישראל. לא נדחה דברים למחר, נצל את הרגע הנחצי של אמונה שלמה, ונודא שלכל הפחות נעשה מעשה חסד אחד קטן שיאיר את יומנו ויועורר עליו חסדי שמיים מרובים.